

1860.

Nr. 10.

Dannebrog.

Et Blad til dansk Folkeoplysning.

Lys og Livet de blomstre kun

Fredigt og freidigt paa Frihedens Grund.

Den 15de October.

Indhold: N. F. S. Grundtvigs Tale ved Fri-skolemødet i Kjøbenhavn. — Fri-skolemøde i Kjøbenhavn.
— Skolemødet, Udenadslæsning, Valles Lærebog. (fortsættes.)

N. F. S. Grundtvigs Tale ved Fri-skolemødet i Kjøbenhavn.

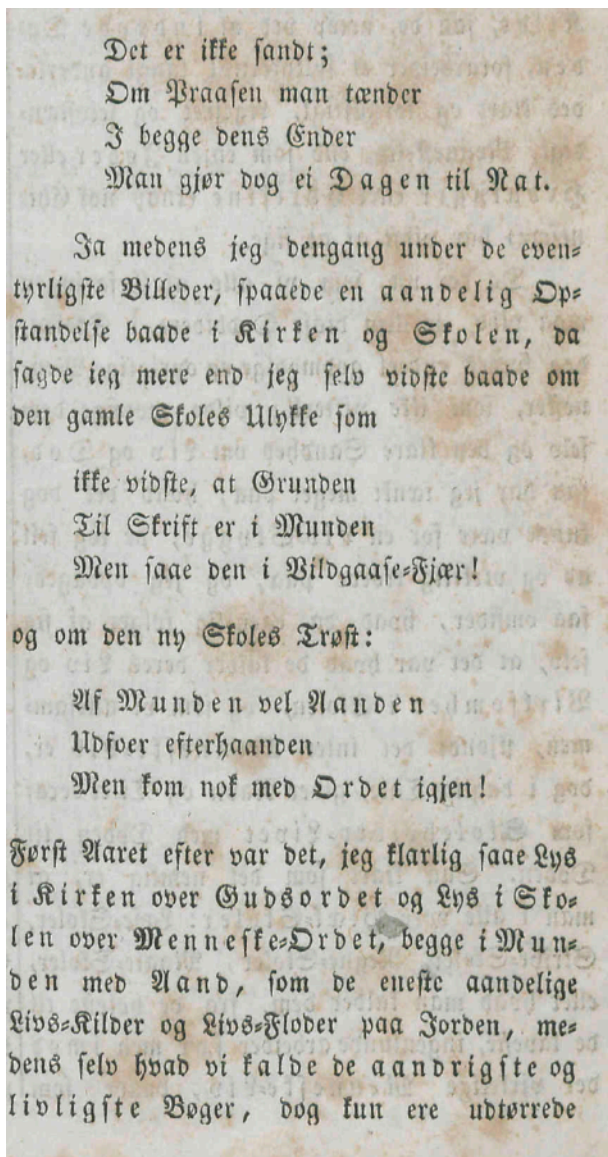
Det er første Gang, jeg har den Glæde at faae Ordet i en Samling af Mænd fra flere Sider i Landet, som har Ungdommens levende, fri og folkelige Underviisning og Oplysning for Øie, og som hver i sin Kreds, arbeide til dette store Maal, og da det ikke kan skee uden Kamp og Miskjendelse, tænker jeg det kan tjene til Opmuntring for dem alle, saavel som for mig, at selv i den dødeste Tid jeg har oplevet, da jeg ligesom Jeppe paa *Bjerget* maatte knibe mig selv i Næsen, for at blive vis paa, jeg var levende, da (1824) følte jeg mig dog oplyst, drevet og styrket til at synge:

Forkynd at man snyder
Forgæves sin Praas,
For Vidskabens Dyder
Alt trykke i Baas;
Forgæves, naar Solen
Alt synlig oprandt
Man hvister i Skolen

N.F.S. Grundtvigs Tale ved Fri-skolemødet i Kjøbenhavn.

Det er første Gang, jeg har den Glæde at faa Ordet i en Samling af Mænd fra flere Sider i Landet, som har Ungdommens levende, fri og folkelige Underviisning og Oplysning for Øie, og som hver i sin Kreds arbeide til dette store Maal, og da det ikke kan skee uden Kamp og Miskjendelse, tænker jeg det kan tjene til Opmuntring for dem alle, saavel som for mig, at selv i den dødeste Tid jeg har oplevet, da jeg ligesom *Jeppe* paa *Bjerget* maatte knibe mig selv i Næsen, for at blive vis paa, jeg var levende, da (1824) følte jeg mig dog oplyst, drevet og styrket til at synge:

Forkynd at man snyder
Forgæves sin Praas,
For Vidskabens Dyder
Alt trykke i Baas;
Forgæves, naar Solen
Alt synlig oprandt
Man hvister i Skolen

Det er ikke sandt;
Om Praasen man tænder
I begge dens Ender
Man gjør dog ei Dagen til Nat.

Ja medens jeg dengang under de eventyrligste Billeder, spaaede en aandelig Opstandelse baade i Kirken og Skolen, da sagde ieg mere end jeg selv vidste baade om den gamle Skoles Ulykke som

ikke vidste, at Grunden
Til Skrift er i Munden
Men saae den i Vildgaase-Fjær!

og om den ny Skoles Trøst:

Af Munden vel Munden
Udfoer efterhaanden
Men kom nok med Ordet igjen!

Først Aaret efter var det, jeg klarlig saae Lys i Kirken over Gudsordet og Lys i Skolen over Menneske-Ordet, begge i Munden med Aand, som de eneste aandelige Livs-Kilder og Livs-Floder paa Jorden, medens selv hvad vi kalde de aandrige og livligste Bøger, dog kun ere udtørrede

Det er ikke sandt;
Om Praasen man tænder
I begge dens Ender
Man gør dog ej *Dagen* til *Nat*.¹

Ja medens jeg dengang under de eventyrligste Billeder, spaaede en aandelig Opstandelse baade i *Kirken* og *Skolen*, da sagde ieg² mere end jeg selv vidste baade om den gamle skoles ulykke som

ikke vidste, at Grunden
Til skrift er i Munden
Men saa den i Vildgaase-Fjær!

og om den ny Skoles Trøst:

Af *Munden* vel *Aanden*
Udfoer efterhaanden
Men kom nok med *Ordet* igen!

Først Aaret efter var det, jeg klarlig saae Lys i *Kirken* over *Gudsordet* og Lys i *Skolen* over *Menneske-Ordet*, begge i *Munden* med *Aand*, som de eneste aandelige Livs-Kilder og Livs-Floder paa jorden, medens selv hvad vi kalde de aandrige og livligste Bøger, dog kun er udtørrede

¹ Nyaars-Morgen strofe 305 oprindelig:

Forkynd, at man snyder
Forgjæves sin Praas,
For Vidskabens Dyder
At trylle i Vaas;
Forgjæves, naar Solen
Alt synlig oprandt,
Man hvisker i Skolen,
Det er ikke sandt;
Om Praasen man tænder
I begge dens Ender,
Man gjør dog ei Dagen til Nat!

² Er det Sætternissen, der har været på spil her?

Flod-Sænge, hvori vi vel, naar vi selv føre Aanden og Livet med, kan spore baade Strømmenes Løb og Styrke, men kan ligesaa lidt drikke deraf, som seile derpaa. Forst nu kunde jeg da ogsaa gjøre reen og ret Skjel mellem Skolen for Livet og Skolen for Døden, som siden har været og er endnu den store Anstøds-Steen for alle Dødbidere i Skolen, som skjøndt de, efter egen Bekjendelse, udlede al deres Viisdom af „det Døde,“ og optugter alle deres Lærlinger til det samme, dog, ved en ligesaa uundgaaelig som latterlig Selvmødsigelse, maa stræbe at indbilde baade sig selv og hverandre, at „det døde,“ paa en aldeles ubegribelig Maade er den rette Livs-Kilde, saa de, netop ved at indpode Døden, forarbejder et splinternyt langt anderledes klart og fornuftigt, regelret og selvstændigt, Menneskeliv, end som enten Jøder eller Hedninger eller Christne (knap nok Chinesere) har vidst af at sige.

Da der nu, som vi alle af Erfaringen maa vide, mellem disse Dødbidere i Skolen, dog findes endeel godmodige og oprigtige Mennesker, som ikke vitterlig vilde modsig dem selv og den klare Sandhed om Liv og Død, saa har jeg tænkt meget paa, hvad det dog kunde være for en Liv-Skygge, de tog fejl ad og virkelig troede paa, og jeg opdagede saa omsider, hvad da egentlig følger af sig selv, at det var hvad de kalder deres Liv og Virksomhed i Skolen, og som vi allesammen, skjøndt det intet Menneske-Liv er, dog i daglig Tale, giver Navn og Titel deraf som Skoleholder-Livet med Døden til Døden. Saa klart som det nemlig er, at man i alle vore Blæk-Skoler: Læse-Skoler, Skrive-Skoler, Regne-Skoler, Maale-Skoler, eller hvad man kalder dem, fra de højeste til de laveste, ingenlunde arbejder for men imod det virkelige Menneske-Liv, baade som

Flod-Sænge, hvori vi vel, naar vi selv føre Aanden og Livet med, kan spore baade Strømmens Løb og Styrke, men kan ligesaa lidt drikke deraf, som seile derpaa. Først nu kunne jeg da ogsaa gøre ren og ret Skjel mellem Skolen for Livet og Skolen for Døden, som siden har været og er endnu den store Anstøds-Steen for alle Dødbidere i Skolen, som skjøndt de, efter egen Bekjendelse, udlede al deres Viisdom af „det Døde,“ og optugter alle deres Lærlinger til det samme, dog, ved en ligesaa uundgaaelig som latterlig Selvmødsigelse, maa stræbe at indbilde baade sig selv og hverandre, at „det døde“ paa en aldeles ubegribelig Maade er den rette Livs-Kilde, saa de, netop ved at indpode Døden, forarbejder et splinternyt langt anderledes klart og fornuftigt, regelret og selvstændigt, Menneskeliv, end som enten Jøder eller Hedninger eller Christne (knap nok Chinesere) har vidst af at sige.

Da der nu, som vi alle af Erfaringen maa vide, mellem disse Dødbidere i Skolen, dog findes en del godmodige og oprigtige Mennesker, som ikke vitterlig ville modsige dem selv og den klare Sandhed om Liv og Død, saa har jeg tænkt meget paa, hvad det dog kunne være for en Liv-Skygge, de tog fejl ad og virkelig troede paa, og jeg opdagede saa omsider, hvad da egentlig følger af sig selv, at det var hvad de kalder deres Liv og Virksomhed i Skolen, og som vi alle sammen, skjøndt det intet Menneske-Liv er, dog i daglig Tale, giver Navn og Titel deraf som Skoleholder-Livet med Døden til Døden. Saa klart som det nemlig er, at man i alle vore Blæk-Skoler: Læse-Skoler, Skrive-Skoler, Regne-Skoler, Maale-Skoler, eller hvad man kalder dem, fra de højeste til de laveste, ingenlunde arbejder for men imod det virkelige Menneske-Liv, baade som

Huus-Liv, Folke-Liv og Borger-Liv; ja baade som timeligt og evigt Liv til Gavn og Glæde for Menneskens Børn, saa kan og skal det dog ikke nægtes, at de, der i Skolen for Døden, med Flid arbejder paa at indprænte og indskærpe Ungdommen deres Læsemaade, Skrivemaade, Regnemaade, Tænkemaade, Levemaade og Dødsmaade, de arbejder virkelig paa at gøre ligesaadanne Skoleholdere af den som de selv er, arbejder altsaa paa at „Skoleholder-Livet“ i Skolemester-Stil, langt fra at uddøe, skal om muligt, udbredes over al Jorden.

Hermed falder det mig ind, at en af vore Digtere, har vittig nok ladet saadan en Skoleholder for Døden, med Riset i Haanden, synke ned til de Underjordiske og siden mødes med sit udtrykte Billede, som ligner ham fra Top til Taa, saa de veed ikke andet at gøre med hinanden end at slaaes om hvem der er den rette, og hvad vilde der da blive af, naar det lykkedes at gøre alle Folk til Skoleholdere, som Ingen vilde lære noget af, og som hverken kunde føde sig selv eller hinanden, men maatte slaaes paa Liv og Død for at æde hverandre!

Men det skeer aldrig, vil man sige, og Gud see Lov! derpaa kan ingen være visere end vi, som arbejder paa Skolen for Livet, men forsaavidt det lykkes Skoleholderne for Døden at forplante deres bedrøvelige Liv, forsaavidt spildes Tiden og svækkes Menneske-Livet, i alle sine gavnlige og glædelige Retninger, saa Skaden vil være ubodelig, hvor der ikke reiser sig en Skole for Livet, hvor Skolemesterne med Aand og Liv, hverken vil gøre Ungdommen til sine Gjenfærd eller sine Bautastene, men ved at vække og nære alle de menneskelige Livs-Kræfter, opelske deres Overmænd, der, som staaende paa vore Skuldre, see langt videre end vi,

Hus-Liv, Folke-Liv og Borger-Liv; ja baade som timeligt og evigt Liv til Gavn og Glæde for Menneskens Børn, saa kan og skal det dog ikke nægtes, at de, der i Skolen for Døden, med Flid arbejder paa at indprænte og indskærpe Ungdommen deres Læsemaade, Skrivemaade, Regnemaade, Tænkemaade, Levemaade og Dødsmaade, de arbejder virkelig paa at gøre ligesaadanne Skoleholdere af den som de selv er, arbejder altsaa paa at „Skoleholder-Livet“ i Skolemester-Stil, langt fra et uddøe, skal om muligt udbredes over al Jorden.

Hermed falder det mig ind, at en af vore Digtere, har vittig nok ladet saadan en Skoleholder for Døden, med Riset i Haanden, synke ned til de Underjordiske og siden mødes med sit udtrykte Billede, som ligner ham fra Top til Taa, saa de veed ikke andet at gøre med hinanden end at slaaes om, hvem der er den rette, og hvad vilde der da blive af, naar det lykkedes folk at gøre alle Folk til Skoleholdere, som Ingen vilde lære noget af, og som hverken kunne føde sig selv eller hinanden, men maatte slaaes paa Liv og Død for at æde hverandre!

Men det skeer aldrig, vil man sige, og Gud see Lov! Derpaa kan ingen være vissere end vi, som arbejder paa Skolen for Livet, men forsaavidt det lykkes Skoleholderne for Døden at forplante deres bedrøvelige liv, forsaavidt spildes Tiden og svækkes Menneske-Livet, i alle sine gavnlige og glædelige Retninger, saa skaden vil være ubodelig, hvor der ikke reiser sig en Skole for Livet, hvor Skolemesterne med Aand og Liv, hverken vil gøre Ungdommen til sine Gjenfærd eller sine Bautastene, men ved at vække og nære alle de menneskelige Livs-Kræfter, opelske deres Overmænd, der, som staaende paa vore Skuldre, see langt videre end vi,

og fraaler hver i sin Kreds, og alle i deres Folk, med *Modermaalet* i deres Magt og Friheden i deres Skjold, at fremme og frede Menneske-Livet i alle dets gavnlige og glædelige Retninger og lære saaledes altid bedre at kjende og benytte det. Kunde denne Skole naae sit Diemed, hos alle Folk, da vilde man see en Menneske Slægt, klar over sig selv, der anvendte alle Livskræfterne til fælleds Bedste, og satte deri sin høieste Glæde, og skjøndt det desværre ei staaer til at haabe, saa er det dog lige vist, at forsaavidt som vor Skole for Livet har Lykken med sig, forsaavidt vækker, oplyser, gavner og glæder den Menneske-Livet i alle Forhold, og det skal være dens Roes, mens Dagene vare, thi alle Skoler ere *Propheter* som skal kjendes paa deres Frugter!

og straaler hver i sin Kreds, og alle i deres Folk, med *Modermaalet* i deres Magt og Friheden i deres Skjold, at fremme og frede Menneske-Livet i alle dets gavnlige og glædelige Retninger og lære saaledes altid bedre at kjende og benytte det. Kunne denne Skole naae sit Øiemed, hos alle Folk, da vilde man se en Menneske Slægt, klar over sig selv, der anvendte alle Livskræfterne til fælles Bedste, og satte deri sin høieste glæde, og skjönt det desværre ej staaer til at haabe, saa er det dog lige vist, at *forsaavidt* som vor Skole for Livet har Lykken

med sig, forsaavidt vækker, oplyser, gavner og glæder den Menneske-Livet i alle dens Forhold, og det skal være dens Roes, mens Dagene vare, thi alle *Skoler* ere *Propheter*, som skal kjendes paa deres Frugter!